

ingediend op **963** (2021-2022) – Nr. 2
24 november 2021 (2021-2022)

Verslag

namens de Commissie voor Economie, Werk,
Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Tom Ongena

over het ontwerp van decreet

tot vervanging van artikel 3bis
van de wet van 20 juli 2001
tot bevordering van buurtdiensten en -banen

Documenten in het dossier:
963 (2021-2022) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Rita Moors, Axel Ronse;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;
Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;
Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;
Meyrem Almaci, Imade Annouri;
Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;
Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;
Stijn De Roo, Loes Vandromme;
Steven Coenegrachts, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Björn Rzoska;
Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door de minister	4
2.	Algemene bespreking	6
2.1.	Tussenkomen van de leden	6
2.2.	Antwoord van de minister	8
3.	Artikelsgewijze bespreking	9
4.	Eindstemming	9

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie besprak op 18 november 2021 het ontwerp van decreet tot vervanging van artikel 3bis van de wet van 20 juli 2001 tot bevordering van buurtdiensten en -banen.

(Deze vergadering werd als hybride vergadering georganiseerd.)

1. Toelichting door de minister

Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, geeft toelichting bij het ontwerp van decreet. De minister herinnert aan de bespreking van het ontwerp van decreet van 18 juni 2021 tot invoeging van een artikel 3ter in de wet van 20 juli 2001 tot bevordering van buurtdiensten en -banen (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 799/1-4). Dat decreet regelt de uitsluiting van dienstenchequegebruikers die de coronamaatregelen niet naleven. Het werd unaniem aangenomen in de plenaire vergadering van 16 juni 2021. Omdat de Raad van State geen hoogdringend advies wilde geven over de uitsluiting voor andere zware inbreuken dan de niet-naleving van de coronaveiligheidsmaatregelen, is het oorspronkelijke voorontwerp van decreet in twee delen gesplitst. In het ontwerp van decreet dat nu voorligt, worden de andere uitsluitingsgronden behandeld.

Dienstencheques in cijfers

Om de doelstelling van het ontwerp van decreet in het juiste kader te plaatsen, brengt de minister enkele cijfers over het dienstenchequestelsel in herinnering. Bijna 800.000 Vlamingen gebruiken samen jaarlijks bijna 90 miljoen dienstencheques. Meer dan 100.000 werknemers zijn in het stelsel aan de slag, waarvan meer dan 95 procent vrouwen. Het gaat vaak om mensen die het moeilijker hebben op de arbeidsmarkt. De overheidsbijdrage voor dit systeem bedraagt op jaarbasis in totaal ongeveer 1,5 miljard euro. Het spreekt voor zich dat de overheid moet toezien op de correcte besteding van die middelen. Gebruikers die het systeem misbruiken of zich onbehoorlijk gedragen, moeten tijdelijk het recht op dienstencheques verliezen.

Huidig sanctiemechanisme

Momenteel kent de regelgeving al sanctiemechanismen voor de niet-naleving van regels door de erkende dienstenchequeondernemingen. Die kunnen los van de gebruiker worden opgelegd. Hoewel de erkende onderneming als werkgever gezag uitoefent over haar werknemers vindt het overgrote deel van de prestaties plaats in de privéwoning van de gebruiker, wat de werknemers in een kwetsbare positie plaatst. Daarom is het van belang dat ook de gebruikers de regels goed naleven. Een stok achter de deur in het geval van misbruiken is zeker nodig.

Vandaag zijn er al een aantal sancties voor de gebruiker mogelijk, namelijk een strafrechtelijke of administratieve geldboete, een terugvordering en een uitsluiting uit het stelsel. Die straffen gelden echter alleen als er sprake is van een overtreding samen met de onderneming en als het opzet in hoofde van de gebruiker kan worden bewezen. Indien er een inbreuk wordt gepleegd door de gebruiker zonder medewerking van de dienstencheque-onderneming kan de overheid niet ingrijpen. De bewijslast is daardoor bijna onmogelijk hoog. Daarom is volgens de minister een decretale aanpassing nodig om gebruikers te responsabiliseren.

Inhoud van het ontwerp van decreet

Artikel 1 van het ontwerp behoeft weinig uitleg. De dienstencheques zijn een gewestaangelegenheid.

Artikel 2 vervangt artikel 3bis van de wet van 20 juli 2001 tot bevordering van buurtdiensten en -banen met de sanctiebepalingen voor gebruikers. Het eerste lid van het nieuwe artikel 3bis geeft aan in welke gevallen een gebruiker in Vlaanderen het recht op dienstencheques kan verliezen. Ten eerste blijft de mogelijkheid behouden om een gebruiker te straffen die opzettelijk deelneemt aan een inbreuk gepleegd door een dienstenchequeonderneming. Ten tweede wordt het misbruik van de dienstencheques toegevoegd als grond voor sanctionering van de gebruiker. Het gaat over het gebruik van dienstencheques voor verboden activiteiten, voor prestaties voor niet-gezinsleden en zonder dat er werkelijke prestaties tegenover staan.

Ten derde wordt, in lijn met het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) bij het vorige ontwerp van decreet, in geval van geweld, pesten of ongewenst seksueel gedrag tegen de huishoudhulp, de gebruiker eveneens uitgesloten van het stelsel. Het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) deed een bevraging bij 51.000 vrouwelijke leden uit de drie sectoren waarin huishoudhulpen worden tewerkgesteld (schoonmaak, dienstencheques en gezinszorg). 31,7 procent van de respondenten antwoordde ooit met seksueel geweld op het werk geconfronteerd te zijn geweest. Dit ging van verbaal geweld (60 procent), over ongewenste aanrakingen (37 procent) tot hard fysiek geweld (1,25 procent). De minister vindt deze cijfers schokkend. Dit kan niet worden getolereerd. Veilige werkomstandigheden voor iedere werknemer zijn essentieel. Met de nieuwe regels zal dergelijk gedrag van de gebruikers ook in het kader van dienstencheques kunnen worden bestraft. Huishoudhulpen werken vaak alleen en in de privéwoning van de gebruiker en zijn daarom extra kwetsbaar. Op advies van de Raad van State wordt nu enkel verwezen naar het desbetreffende artikel in de Welzijnswet van 4 augustus 1996 en niet meer naar de wijzigingen ervan.

De SERV uit zijn bezorgdheid over de controlemogelijkheden van de Vlaamse Sociale Inspectie. Dat de dienstenchequewerknemer in een privéwoning werkt, bemoeilijkt inderdaad de controle en de vaststellingen met een bijzondere bewijswaarde. De inspectie staat volgens de minister echter niet machteloos. In de afgelopen jaren stelde ze meermaals inbreuken vast op de bepalingen die door dit ontwerp van decreet ook bij de gebruiker strafbaar worden gemaakt. Het grote verschil is dat de sociale inspectie nu moet kunnen aantonen dat de gebruiker opzettelijk deelnam aan een inbreuk gepleegd door de onderneming. Met de nieuwe bepalingen valt dat weg waardoor de inspectie een grotere impact krijgt. Voor geweld, pesten of ongewenst seksueel gedrag zal de inspectie samenwerken met de bevoegde diensten, waaronder de federale inspectiedienst Toezicht op het Welzijn op het Werk.

Sancties

De huidige sancties blijven behouden, namelijk een uitsluiting met maximaal een jaar en de terugbetaling door de gebruiker van de tegemoetkoming van de overheid. Nieuw is dat bij recidive een uitsluiting tot vijf jaar mogelijk is.

De sancties zijn volgens de minister vrij zwaar maar wel afgestemd op de aard van de inbreuk. Om evenwichtige strafmaatregelen te garanderen, bepaalt het nieuwe derde lid van het voorgestelde artikel 3bis de overwegingen die moeten worden gemaakt bij de beslissing tot uitsluiting of terugvordering. Deze overwegingsgronden zijn niet limitatief. De minister benadrukt dat de gebruiker die dreigt uitgesloten te worden steeds zal worden gehoord voordat er een beslissing wordt genomen. Dit hoeft niet expliciet in het decreet te staan want het is een algemeen rechtsbeginsel dat hoe dan ook door de Vlaamse administratie wordt toegepast. Het Departement Werk en Sociale Economie zal de beslissingen tot uitsluiting en terugvordering nemen. De vaststellingen zullen gebeuren door de Vlaamse Sociale Inspectie op basis van haar bevoegdheid voor de materie dienstencheques zoals geregeld in het decreet houdende sociaalrechtelijk toezicht.

Besluit

De minister concludeert dat het met het nieuwe sanctiemechanisme mogelijk wordt om gebruikers te bestraffen die een inbreuk hebben gepleegd zonder medewerking van de erkende onderneming. De lijst van inbreuken waar een bestraffingsmaatregel tegenover staat, wordt uitgebreid. Gebruikers die overheidsmiddelen misbruiken of de veilige werkomstandigheden voor de huishoudhulpen in het gedrang brengen, worden aangepakt. Een bijzonder opzet moet niet altijd worden aangetoond. Indien er bijvoorbeeld cheques worden ingediend waar geen prestatie tegenover staat zal de inspecteur het opzet in hoofde van de gebruiker niet meer moeten aantonen. Het feit op zich is voldoende zwaarwichtig.

Deze regeling is volgens de minister bijzonder belangrijk om de dienstenchequewerknemers te beschermen, maar ook om hen het signaal te geven dat ze gesteund worden door een decretaal kader en dat ze misbruik en respectloosheid op een veilige manier kunnen melden.

2. Algemene bespreking

2.1. Tussenkomen van de leden

Tussenkomen van Tom Ongena

Tom Ongena uit zijn appreciatie voor het ontwerp van decreet. Elke dag gaan meer dan honderdduizend huishoudhulpen aan de slag bij gezinnen en ouderen die nog thuis wonen. De decreetgever moet deze waardevolle werkrachten elke mogelijke vorm van bescherming bieden. Het lid is tevreden dat geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag expliciet vermeld worden en dat de huishoudhulpen een ruimere bescherming zullen genieten. Dat is een duidelijk signaal. Dat ze in de woning van een gebruiker werken, brengt deze werknemers in een zwakkere positie. De Open Vld-fractie zal dit ontwerp dan ook met veel enthousiasme goedkeuren.

Hoe kan echter worden vermeden dat een dienstenchequewerknemer in de woning van een geschorste gebruiker moet blijven werken omdat er op hetzelfde adres een andere gebruiker ook dienstencheques heeft?

Wat zal de bewijslast zijn voor pesterijen? Dat dreigt een verhaal te worden van woord-tegen-woord tenzij men expliciete vaststellingen kan doen. Hoe zal de inspectie daarmee omgaan? Er moet worden vermeden dat de decretale bepaling in de praktijk moeilijk kan worden gehandhaafd.

Tussenkomen van Axel Ronse

Axel Ronse heeft na het rapport van het ACV, dat een collectieve schok teweegbracht, op 2 december 2021 aan de minister voorgesteld om alle gebruikers die onbeschoft zijn tegen hun huishoudhulp te schorsen en de volle pot te laten betalen (*Actuele vragen 2020-21*, nr. 163 en 177). Een gebruiker betaalt netto 7 euro per uur terwijl de totale kost van een cheque ongeveer 23 euro bedraagt. Het minste wat daarvoor kan worden gevraagd, is respect voor mensen die uitzonderlijke prestaties leveren in de uitzonderlijke omstandigheden van vandaag.

De N-VA-fractie was teleurgesteld met de aanvankelijke beperking van de uitsluitingsgronden tot het naleven van de coronamaatregelen maar is tevreden met de gevraagde veralgemening die nu voorligt.

De regeling staat nu wel op papier maar alles staat of valt met de uitvoering. Wat is de bewijslast? Hoe kan men ervoor zorgen dat huishoudhulpen ook durven melden dat een gebruiker hen onrespectvol behandelde? Hoe kunnen ze aantonen dat

de feiten kloppen? Welk types sancties komen er? Is er wel voldoende mankracht om controleren en te oordelen?

Het lid heeft er alle vertrouwen in dat de minister ervoor zorgt dat het ontwerp van decreet geen dode letter blijft maar het leven van de huishoudhulpen aangenamer maakt.

Tussenkomst van Yves Buysse

Yves Buysse zegt dat ook de Vlaams Belangfractie dit ontwerp van decreet zal goedkeuren, net zoals ze deed met zijn voorganger over de naleving van de coronamaatregelen. Ook hij vraagt hoe alles in praktijk zal worden gebracht. Het lid informeert naar de gegevensdeling. Wie houdt de gegevens bij van de personen die worden uitgesloten? Is dat een taak voor Sodexo of voor de overheid? Kan elke medewerker van elk dienstenchequekantoor de lijst raadplegen, rekening houdend met de privacyregels?

Worden bij inbreuk alle gezinsleden uitgesloten? Wordt de bejaarde moeder het slachtoffer van de inwonende zoon die fraude pleegt met de cheques?

Fraude vaststellen is relatief gemakkelijk maar hoe worden geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag vastgesteld? In de meeste gevallen zal dat bij gebrek aan getuigen het woord van de huishoudhulp tegen dat van de gebruiker zijn. Wordt een gebruiker direct na de melding door een dienstenchequemedewerker geschorst? Wordt er gewacht op een uitspraak van een instantie? Wat gebeurt er in de tussenperiode?

Tussenkomst van Imade Annouri

Imade Annouri is tevreden met het ontwerp van decreet. Maar vaak is er een kloof tussen mooie wetten en decreten tegen pesten, discriminatie, seksuele intimidatie en de bescherming in de praktijk. Hoe er bijvoorbeeld voor zorgen dat de drempels voor het melden zo laag mogelijk zijn? Als mensen het gevoel hebben dat er toch niets wordt gedaan, zullen ze niet geneigd zijn te klagen en wordt de beoogde bescherming niet gerealiseerd. Het lid sluit zich daarom aan bij de vragen over de operationalisering.

Zullen er bekendmakingscampagnes komen zodat de dienstenchequewerknemers weten waar ze de klacht kunnen indienen en dat er aan hun klacht geen represailles zijn verbonden? Hoe kan men ervoor zorgen dat ze zeker zijn dat hun klacht wordt gehoord, dat ze weten hoe de opvolging gebeurt en dat alles anoniem verloopt?

Tussenkomst van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne drukt namens de CD&V-fractie zijn steun uit voor dit ontwerp van decreet. In de plenaire vergadering van 17 november 2021 benadrukte het Vlaams Parlement nog maar eens unaniem het belang van de dienstenchequemedewerkers voor de Vlaamse gezinnen (*Actuele vragen* VI.Parl. 2021-21, nr. 102, 104 en 111). Met dit ontwerp van decreet kan het parlement zijn respect voor het werk van huishoudhulpen nog meer bewijzen.

Het lid hoopt dat het ontwerp van decreet de dienstenchequebedrijven en medewerkers helpt in hun strijd tegen onbetamelijk gedrag. Ook hij vraagt nog wat meer toelichting bij de operationalisering van dit ontwerp van decreet. Hoe zullen de dienstenchequebedrijven en huishoudhulpen over de decreetswijziging worden geïnformeerd?

2.2. Antwoord van de minister

Minister *Hilde Crevits* dankt voor de appreciatie vanwege alle fracties. Het is voor-eerst heel belangrijk dat de bescherming in regels wordt gegoten. Dat heeft een grote psychologische impact voor de gebruikers en de dienstenchequemedewer-kers. Het heeft ook impact op de aantrekkelijkheid van de job. Op het moment van de goedkeuring van het ontwerp van decreet in de plenaire vergadering zal de minister een uitvoeringsomzendbrief uitvaardigen. Ze belooft een brede communi-catie en zal de bedrijven schriftelijk vragen om alle dienstenchequemedewerkers en gebruikers te informeren. Zonder communicatie dreigt het ontwerp van decreet zijn doel te missen. Voorts komt er een intensief traject met bedrijven en mede-werkers zodat die zich gesteund voelen wanneer ze problemen willen melden.

In een rechtsstaat volstaan beweringen niet, de feiten moeten ook bewezen wor-den om tot een straf te leiden. De Vlaamse Sociale Inspectie heeft evenwel ervaring met de behandeling van klachten. Het is evident dat daarvoor voldoende personeel moet worden vrijgemaakt, zeker in een eerste fase om expertise op te bouwen. De minister zal dat met de inspectie bespreken. De ene klacht is gemakkelijker te be-wijzen dan de andere: oneigenlijk gebruik van cheques, ongeventileerde en smerige werkruimtes zijn bijvoorbeeld gemakkelijk te bewijzen. De bewijslast bij seksueel grensoverschrijdend gedrag is delicaat, maar de klachten moeten grondig worden onderzocht. Met het ontwerp van decreet wordt een duidelijk signaal gegeven.

De individuele uitsluiting is vrij eenvoudig: de gebruiker die wordt uitgesloten, krijgt geen toegang meer tot het systeem en kan dus geen cheques meer aankoe-pen. Dat is eenvoudig voor de dienstenchequebedrijven. Wat er gebeurt met de medebewoners, bijvoorbeeld de inwonende zoon of dochter van de gebruiker die een inbreuk heeft gepleegd, zal met de dienstenchequebedrijven worden bespro-ken. Het is een erkenningsvoorwaarde dat het bedrijf de veilige werkomstandighe-den moet organiseren, wat de overheid de mogelijkheid biedt om bij problemen ook het bedrijf aan te spreken. De minister gaat ervan uit dat de medewerker in kwestie in ieder geval niet meer in dezelfde woning zal moeten werken. Heel veel praktische vragen zullen bij de uitvoering rijzen en worden opgelost. Ook over de praktische implementatie zullen informatiesessies nodig zijn. Voorts is er contact met de vakbonden om de werknemers te ondersteunen. Het zijn zij die gevraagd hebben een dergelijke bepaling in het ontwerp van decreet op te nemen.

De veiligheid van de dienstenchequewerknemers ligt de minister na aan het hart. Het werk van de huishoudhulpen is bijzonder waardevol voor gezinnen met twee-verdieners en voor kwetsbare ouderen die nog thuis wonen. Om voldoende huis-houdhulpen te kunnen aantrekken, moeten veilige werkomstandigheden worden gegarandeerd.

De minister zal duidelijke instructies geven voor de uitvoering van het ontwerp van decreet en dat goed monitoren, zonder de principes van de rechtsstaat in het ge-drang te brengen. Ze is bereid om de regeling na een jaar te evalueren en even-tueel een nieuwe enquête te laten uitvoeren, bijvoorbeeld door de vakbonden. Het is ook mogelijk dat er alleen al door de communicatie van de nieuwe regels minder problemen zullen zijn.

3. Artikelsgewijze bespreking

Artikel 1 en 2 worden aangenomen met 13 stemmen.

4. Eindstemming

Het ontwerp van decreet wordt aangenomen met 13 stemmen.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Tom ONGENA,
verslaggever